

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

תוכן

- א. שהיתה לו עידית ומכרה.....2
- ב. דבר תורה ב"ח בזיבורית ... ומה טעם אמרו ב"ח בבינונית כדי שלא תנעול דלת בפני לויין.....2
- ג. מכר ... לשלשה בני אדם כאחד כולן נכנסו תחת הבעלים.....3
- ד. בזה אחר זה כולן גובין מן האחרון אין לו גובה משלפניו אין לו גובה משלפני פניו ... 4
- ה. מכרן לאחד ... בזה אחר זה.....5
- ו. שלקח עידית באחרונה ... דאמר להו אי שתקיתו ושקליתו כדינייכו שקליתו ואי לא מהדרנא שטרא דזיבורית למריה ושקליתו כולכו מזיבורית.....6
- ז. ביתמי דלאו בני פרעון נינהו ... הלכך ליבא למימר הכי ... אנא בהא תקנתא לא ניהא לי.....6
- ח. אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין.....7
- ט. כל האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו ... יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניוזנית ואיני עושה.....8
- י. מכר לוקח בינונית וזיבורית ושייר עידית לפניו ליתו כולהו וליגבו מעידית.....10
- יא. מכר עידית ושייר בינונית וזיבורית ... מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו וכיון דאילו אתו גבי לוקח ראשון ... מצי א"ל לא ניהא לי בהאי תקנה לוקח שני נמי מצי א"ל ... דכל זכותא דה"ל לראשון בגוה זבין.....11
- יב. ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון והלך שמעון ומכר שדה אחת ללוי ובא ב"ח דראובן רצה מזה גובה רצה מזה גובה.....11
- יג. זבן עידית וזיבורית לא דא"ל להכי דיקי זבני עידית וזיבורית ארעא דלא חזיא לך 12
- יד. ואפילו זבן בינונית נמי לא אמרן אלא דלא שייר בינונית דכוותיה ... אבל שייר בינונית דכוותיה גבי שמעון לא גבי מיניה דמצי א"ל הנחתי לך מקום לגבות ממנו.....12
- טו. ראובן שמכר שדה לשמעון ... ואתא ב"ח דראובן וטרף משמעון דינא הוא דאזיל ראובן ומשתעי דינא בהדיה ולא מצי א"ל לאו בעל דברים דידי ... אפילו שלא באחריות נמי דא"ל לא ניהא לי דתהוי לשמעון תרעומת עלי.....13

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

דף ח.

א. שהיתה לו עידית ומכרה

כבר התבאר לעיל דף ז: שבעל חוב¹ שאין לו אלא עידית, או בינונית, או זיבורית, יקחנה כמו שהיא מצויה אצלו. ואין אומרים שימכור הזיבורית או העידית ויקנה בינונית².

יש לו עידית ובינונית יתן לו בינונית, יש לו עידית וזיבורית לא יתן לו אלא זיבורית, שהרי הוא אצלו עכשיו בינונית ובשלו הן שמין, והוא הדין אם יש לו בינונית וזיבורית שנותן לו מן הזיבורית שהוא אצלו בינונית.

במה דברים אמורים שלא היו לו לא בשעת ההלואה ולא בשעת פרעון שדות אחרות, אבל אם בשעת הלואה היו לו עידית ובינונית וזיבורית ועכשיו בשעת הגביה אין לו עידית שמכרה, צריך ליתן לו מן הבינונית שבידו, אף על גב דעכשיו אצלו הוא עידית וק"ל בשלו הן שמין, מכל מקום כיון שבשעת ההלואה היתה זו בינונית שלו ונשתעבדה למלוה, מה לנו שמכר הוא את העידית הא שיעבודיה דמלוה על זו השדה היתה מתחלה³, ולא פקעה בשביל מכירתו העידית⁴. וכן אם היה לו עידית בעת הלואה, ושטפה נהר או גולה ליסטים, ג"כ גובה מבינונית, שאין הבדל בין זו למכרה⁵. אבל כשלא היה בשעת הלואה רק בינונית, ואח"כ קנה זיבורית, נותן לו זיבורית. וכן אם היה לו עידית ונשתדף, גובה ג"כ מזיבורית⁶.

ב. דבר תורה ב"ח בזיבורית ... ומה טעם אמרו ב"ח

בבינונית כדי שלא תנעול דלת בפני לוי

¹ שו"ע ונו"כ שם קב ד

² סמ"ע שם ט

³ דאז היתה סמיכות דעתו על הבינונית וחל שעבודו עליה והרי היא עדיין בידו, משו"ה צריך ליתן לו ממנה אף שאין לו לעת עתה טובה ממנה והיא בידו בתורת עידית. סמ"ע שם יא

⁴ פי' מהרש"ל פ"ק דב"ק סי' י"ב דהיינו דוקא כשמכר אחר שהגיע הז"פ או אחר ל' יום בסתם הלואה וצ"ע דמדברי הנמרא והפוסקים משמע שאין חילוק. ש"ך שם ג

⁵ אורים שם י

⁶ דדוקא במכרה, דלאו כל כמיניה לקלקל בידים שעבודו שהיה לו בשעת הלואה, ועוד, דגם עכשיו הרי העידית תחת שעבודו אף כשמכרה, דאם ישתדפו שאר הנכסים יגבה מהעידית, משא"כ בנשתדפו העידית. נתידה"מ שם ב

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

כבר התבאר בניטין דף מח: ולעיל דף ז. שמדין התורה⁷ המלוה במקום בו אין ללוה כסף או מטלטלים⁸, גובה בקרקעותיו מן הזיבורית, מדכתיב (דברים כד פסוק יא) וְהָאִישׁ אֲשֶׁר אֶתָּה נִשָּׂה בוֹ יוֹצֵיא אֶלְיָךְ אֶת הָעֲבוֹט הַחוּצָה, שכיון שהתורה צותה שהלוה בעצמו יוציא את העבוט, אין ספק שהוא בעצמו לא יביא אלא את הפחות שבכלים, שמע מינה שכך הדין שחייב המלוה ליטול הפחות שבנכסי הלוה והוא בקרקע הזיבורית. אלא שחכמים תקנו שיתן לו מן הבינונית שלא לנעול דלת בפני לוי⁹.

לפיכך כשיבא בעל חוב ליפרע מן הלוה מקרקעות, מגבין לו את חובו מן הבינונית¹⁰ שבנכסי הלוה שבשלו הן שמין¹¹, כגון שאם היתה לו עידית ובינונית וזיבורית, אפילו אם הבינונית שלו היא טובה כעידית של שאר העולם מגבין לו ממנה, וכן אם יש ללוה שדה שהיא בינונית לכל אדם ואצלו היא עידית ששאר שדותיו הן גרועות ממנה, אין בעל חוב גובה הימנה שלגבי הלוה עידית הוא.

ג. מנר ... לשלשה בני אדם כאחד כולן נכנסו תחת הבעלים

כבר התבאר גיטין שם ולעיל שם, שנזיקין דינן להגבות בעידית, ובעל חוב בבינונית, וכתובת אשה בזיבורית.

לפיכך מי שהיו לו¹² עידית ובינונית וזיבורית, והיה עליו לשלם נזיקין ובעל חוב וכתובת אשה, ומכרן לשלשה בני אדם כאחד ביום אחד, במקום שאין כותבין שעות, כולם נכנסו תחת הבעלים וגובה נזיק בעידית¹³, ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית.

⁷ שו"ע ונו"כ שם קב א

⁸ [דבהלואה] יד המלוה על העליונה, דאם יש ללוה כסף או מטלטלין צריך לשלם ממנו ולא כל כמיניה לשלם לו מקרקע אפילו מעידית, ה"ט דהמלוה הלוה לו מעות משו"ה דינו ג"כ במעות, או במטלטלין שקרובים למעות שיכולין למלטלין ולמכרם אפילו במקום אחר אי לא מזודבני בהאי מתא. סמ"ע תיט א

⁹ לבוש קב שם וסמ"ע א

¹⁰ עיין סימן ק"א בתומים ס"ק ה' בשם ריא"ז (הובא בשלמ"ג ב"ק ב א) דמלוה מעות בעסקא חצי דהוא פקדון גובה מעדית וחצי שהוא מלוה גובה מן בינונית כשאר מלוים. אורים שם ב

¹¹ והא דאמרינן דבשלו הן שמין, ילפינן ליה מניזקין דכתיב ביה [שמות כ"ב ד'] מיטב שדהו ומיטב כרמו ישרלם, ודרשינן [ב"ק ו' ע"ב] דמיטב שדהו דהאיך "דישרלם" קאמר, דהיינו דמויק, וה"ה דלוה בהלואה. סמ"ע שם ב

¹² שו"ע ונו"כ חו"מ קיט ג

¹³ ואף על פי דניזקין מלוה על פה נינהו דהא לית ליה שמרא וקי"ל מלוה על פה אינו גובה ממשעבדי, ניזקין שאני דהוא מלוה הכתובה בתורה ומלוה הכתובה בתורה ככתובה בשמרא דמיא. לבוש שם. ולא כוון יפה דאע"ג דהתו' כ"כ מ"מ להלכה לא כתבו כן דהא קי"ל הילכתא דמלוה הכתובה בתורה לאו כמלוה בשמרא דמיא וכמו שנתבאר ביורה דעה סי' ש"ה וכמ"ש הלבוש גופיה שם כן להדיא ע"ש. ש"ך שם ז, ועיין קצוה"ח א.

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

ואם טען כל לוקח ולוקח¹⁴ לזה שבא לטרוף ממנו, אני לקחתי תחלה¹⁵, והנחתי לך מקום לגבות ממנו, יש מי שאומר ששומעין לו כיון שהוא ספק, ואינו יכול לגבות עד שיביא ראיה מי שקנה באחרונה בו ביום, כגון אם יש בשטר קנין, כל שקדם לו הקנין אפילו שעה אחת זכה תחלה ונשאל לעדים ויעידו, ואם אין שם קנין ויש שם עדים, למי הגיע שטרו תחלה ולמי נמסר לו קודם הוא זכה תחלה¹⁶, ויש מי שאומר שכיון שאינו ניכר מתוך השטר שהרי שלשתן ביום אחד קנו¹⁷, ואין כותבין שעות, קנין שלשתן לא חל אלא עד סוף היום¹⁸, ואז חלו שיעבוד כולם כאחד¹⁹.

ד. בזה אחר זה כולן גובין מן האחרון אין לו גובה משלפניו אין לו גובה משלפני פניו ...

ויש מתרצין שניזקין קול יש להם יותר ממלוה בשטר לפיכך טורפין אף ממשעבדי, שהרי לא אמרו שהמלוה על פה אינו גובה מהם אלא מפני שאין לה קול, והכא הא יש לה קול לכך גובה הניזק מן הלוקח בעידית. לבוש שם. וכתב האחרון כתב בסמ"ע שם יד

¹⁴ אולם לכו"ע אין בית דין טוענים זה ללקוחות או ליתומים, דלא טענינן להו לאזוקי להני, כיון דודאי שעבודן עלייהו, אלא רק אם טוען בעצמו. סמ"ע שם טז, ואני הארכתי בתומים (סק"ג) דליתא אלא לדעה זו בכל גוונא טוענין לו. גם כתבתי בתומים אף על גב דמדברי רמב"ן (בתשו' סי' כא) בעל דיעה זו משמע דוקא בידעינן דאיכא חד דקדים לחבריה רק לא ידעינן איזהו, אבל בדלא ידעינן ויוכל להיות שקנו שלשתן כאחד לכו"ע נכנסו תחת בעלים, אורים יא

¹⁵ טענה זו שייכא ג"כ באם קנו שלשתן שוה עידית או בינונית או זיבורית. סמ"ע שם טז

¹⁶ מיירי שנכסי כל אחד מהן או של שנים מהן מספיקין לכל הג' חובות, דאל"כ יכתבו הרשאה לאחד מהן והוא יגבה משלשתן. סמ"ע יז יח

¹⁷ והוא הדין חודש אחד או שאין נכתב זמן כלל דמאי שנא, דאין הקנין חל רק אחר זמן הניכר מתוך שטר שאז נעשה. אורים יב

¹⁸ לפי דק"ל (סי' נא סי"ז) כרבי אליעזר עדי מסירה כרתי טעם זה צל"ע, אבל מ"מ לדינא נכון מטעם שכתב הרשב"א (הו"ד בר"ן כתובות נד: ד"ה נכתבו) דאל"כ כל אחד יערים למכור נכסיו בזמן אחד זה אחר זה ומפסיד הבעל חוב. והר"ן הוסיף כיון דאינו יכול לטרוף מבני חורין הו"ל כנשתדף בני חורין דגובה ממשעבדי. אורים יג

¹⁹ נ"ב אפשר דוקא דקנו ג' מיני קרקעות עידית ובינונית וזיבורית דמיני' מיירי הסוגי' אבל אם כולם שוין במין אחד איי לגבות אלא מן האחרון, והיינו דאף דלענין אין נפרעין וכו' דנין כיון דהכל ביום א' ל"ש ב"י הנחתי מ"מ הלוקח ראשון זכה בטענת מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו, דהא ה"י בידו לסלקו באינד דבינונית, וגבי אחרון ל"ש מה מכר דהא אז לא ה"י בידו לסלקו מהני עדיין ואך לו יהי דקנין הג' שלשתן חל בסוף היום, מ"מ הא לקוחות יש להם זכות דמה מכר, ודינא דהש"ס רק בעידית בינונית וזיבורית דדין מה מכר ל"ש ב"י דממנ"פ דזיבורית באחרונ' ה"י לא ה"י הבע"ח עצמו לסלקו בזיבורי', ובעידית באחרונ' אף להרא"ש דהבריר' ביד הלוח לסלקו בעידית, מ"מ ל"ש דמה מכר דמה"ת יתן לו עידית וכמ"ש תוס' כתובות דף צ"ב וצריכי' למיתי עלי' מדין אין נפרעין וכו' בזה אמר' דהקנין חל בסוף היום ודו"ק. ח"י רע"א שם

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

מכרין²⁰ לשלשה בזה אחר זה, בשלשה ימים, או ביום אחד, וכתבו השעות בשטר, אם אין בתובעין דין קדימה כגון שזמנן כולם ליום אחד²¹, או לאחר שנתחייב לכולם, קנה וכתב לכולם דאקנה דחל שיעבוד כולם בבת אחת, כולם גובין מן האחרון.

לא הספיקה הקרקע של האחרון לכסות את כלל החובות, גובין משלפניו, לא הספיק גובין משלפני פניו.

ואם שטרו של אחד מהם קודם לחבירו ובאין לגבות כאחד, כל מי ששטרו קודם יגבה מן האחרון תחלה בין אם הוא עידית או בינונית או זיבורית, והמאוחר ממנו גובה משלפניו, והמאוחר ממנו גובה משלפני פניו,

ואם הניזקין קודמין ואחריו בעל חוב ואחריו כתובת אשה, הניזקין קודמין לגבות מן האחרון אפילו הוא זיבורית, ובעל חוב משלפניו אפילו הוא עידית, וכתובת אשה משלפני פניו אפילו הוא עידי עידית, ואין הניזקין יכולין לומר אם כן הורע כוחינו, שכך הוא הדין נותן, מי שקדם שיעבודו צריך לגבות תחלה ואינו יכול לגבות אלא מן האחרון, ואם יבא לגבות משלפניו יאמר לו הנחתי לך מקום לגבות ממנו²².

אולם אם הניזק²³ יפייס ללקוחות הראשונים שיניחו לו לגבות מהם, ולא יאמרו לו הנחנו לך מקום לגבות ממנו, לא יוכלו בעל חוב ואשה לעכב ולומר כבר נסתלק שיעבודך מהם²⁴.

ה. מכרין לאחד... בזה אחר זה

מכרין לאחד בזו אחר זו²⁵, אם לקח זיבורית באחרונה, יכול לדחות כולם לגבי הזיבורית, שהיה בני חורין, בעת שקנה העידית, והבינונית.

²⁰ שו"ע ונו"כ שם ד

²¹ שהנזק והחוב והכתובה נעשים ביום אחד ונתחייב המוכרם לשלשתן ביום אחד. סמ"ע שם ב

²² וזהו דעת הרא"ש [ב"ק פ"א סי' ג'], ובענייניו הי' נראה לומר דלא תיקנו חכמים דאין נפרעין מנכסים משועבדין היכי שיש מנכסים בני חורין ואפי' הם זיבורת [גיטין מח, ב] אלא בכדי שישארו אצל הלוקח ומשום תקנת הלוקחין, אבל הכא שלא ישארו הנכסים אצל הלוקח הזה האחרון שיגבה אותן הבע"ח או כתובת אשה אוקמי' תו אדינא דניזקין בעדית כו', שוב מצאתי הכי באס"ז לב"ק שם בשם הרב המאירי ז"ל ונהנתי שכוונתי לדעת הגדול. תרומת הכרי שם ס"ק א

²³ הוא הדין הבעל חוב יכול לפייס, אם קנה זיבורית באחרונה, יכול לפייס ליטול מהבינונית. סמ"ע שם כה
²⁴ כיון שהניח בני חורין אצל המוכר, וכיון ששטרך מוקדם אתה צריך ליקח מבני חורי שהניח אצל המוכר, משום דאמר להו ניזק כולהו משעבדי דידי ניהו, אלא שחכמים תקנו למוכת הלוקחות שאין גובין מהן כל זמן שיש בני חורין, וכיון שהם מחלו תקנתם שתקנו למוכתם אתם מה לכם עמי, אני אקח מאיזה מהם שארצה. לבוש וסמ"ע שם כו מהשטר. ועיין ביאורים נתיה"מ [סק"ו] דמ"מ אין הבעל חוב יכול לפייס כדי שיטול עידית יותר מדינו, ואם הכתובה מוקדמת והעידית נמכרה באחרונה, הניזק יכול לפייס הלוקח זיבורית ולדחות הכתובה להלוקח זיבורית.

²⁵ שו"ע ונו"כ שם ה לפמ"ש"כ בסמ"ע כז

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

לפיכך כולם גובין מן הזיבורית, לא הספיק גובין משלפניה, לא הספיק גובין משלפני פניה, לא שנא אם המוכר מת או קיים.

ו. שלקח עידית באחרונה... דאמר להו אי שתקיתו ושקליתו כדיניינו שקליתו ואי לא מהדרנא שטרא דזיבורית למריה ושקליתו כולנו מזיבורית

ואם קנאם בבת אחת או בזו אחר זו ולקח עידית באחרונה, י"א²⁶ שאם המוכר עדיין חי כולם צריכים ליקח מן הזיבורית, ולא יוכלו לומר אדרבה כיון שהעידית היה בני חורין באחרונה נגבה כולנו מן העידית²⁷, משום שיכול לומר להם אי תגבו כולכם מזיבורית גבו, ואי לא אחזיר את שטר הזיבורית למוכר²⁸, ויהיה עכשיו הזיבורית בני חורין ותגבו כולכם ממנו, שהרי אין נפרעין ממשועבדין במקום שיש בני חורין²⁹. וי"א³⁰ שהלוקח נכנס תחת הבעלים ועל אחד גובה כדינו הנזיקין מעידית בעל חוב מבינונית וכתובת אשה מזיבורית.

דף ח:

ז. ביתמי דלאו בני פרעון נינהו... הלכך לינא למימר הכי... אנא בהא תקנתא לא ניחא לי

²⁶ דעת הרמ"א שם

²⁷ אי נמי כיון שקנית כולם בבת אחת שיעבוד כולנו בבת אחת עליך ונכנס אתה תחת הבעלים להגבות לנו לכל אחד כדינו.

²⁸ דעת הרא"ש (שם פ"א סימן ג) דיעשה קנין חדש ויקנה למוכר, ודעת הים של שלמה (שם פ"א סי' יד) דיכבוש לשטר מכירה מתחילה, והיינו דאין זה שקר ועול הואיל בידו ליתנו במכירה חדשה אם כן היא היא, ולכך ביתומים דאי אפשר ליתן בקנין חדש אף כבישה לא מהני דאנן לא מענינן בעבורו שפת שקר. אורים יט

²⁹ ולא יוכלו למימר ליה לכי תהדר אבל עדיין לא החזרתו ולא נגבה מן הזיבורית כל זמן שלא החזרתו, שכל מה שאדם יכול לעשות לתועלתו או רואין כאילו כבר עשה, דהא ודאי יעשנו ומי יעכב בידו שלא יחזירנו לו בכתיבה ומסירה בכל הלכותיו, ואי בהחזרת השטר לחודיה לא נתבטל המקח בכך, לכך צריך כתיבה ומסירה כדין מוכר שטר לחבירו, הלכך אנו רואין כאילו כבר החזירו ומגבה לכולם מן הזיבורית. לבוש

³⁰ דעת המתבר שם כדעת הרמב"ם שאינו יכול לדהותם לזיבורית שאין אומרים אהדרנא שטרא לגרוע מדין השיבוד הראשוני, אך יכול שלא יגבו כולם מעידית בכך שיאמר, זו שאמרו גובין מהאחרונה תקנה היא ללוקח, ואי אפשרי בתקנה זו אלא כל אחד מכס יגבה מן הראוי לו. ולפי דבריו אם קנה בינונית באחרונה, נזיקין ובעל חוב גובין מהבינונית וכתובה מהזיבורית. סמ"ע שם כז

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

קנה מאחד אם מת המוכר³¹, אם לקח זיבורית באחרונה כולן גובין ממנה כמו שהתבאר, ואם לקח עידית באחרונה יקחו כולן כדינן, ואין צריך להגבות לכולן מן העידית אף על גב שהיה בני חורין באחרונה, משום שיאמר להם כלום תקנו חכמים שאין גובין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין אלא משום תקנת הלקוחות, אני לא ניהא לי בהאי תקנה שלא כדינא,

ואם לקח בינונית באחרונה בעל חוב נוטל בינונית כדינו והוא היה בן חורין באחרונה³², וכתובת אשה מגבה מן הזיבורית כדינא שיאמר לה דינך בזיבורית ולא ניהא לי בתקנתם שאמרו אין גובין ממשועבדין במקום שיש בני חורין, ולניזקין יאמר איפכא ניהא לי בתקנתם שאמרו אין גובין ממשועבדים כו' והרי בינונית היו בני חורין באחרונה לפיכך מגבה לו ממנה, שבכולן יד התובע על התחתונה, שבא להוציא והמוציא מחבירו עליו הראיה, ויד הנתבע שהוא מוחזק על העליונה.

ח. אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין

כבר התבאר במסכת כתובות דף צה. ובגיטין דף מח: שמלוה או כל בעל חוב הבא לגבות ואין ללוה מעות גובה הוא חובו מקרקעותיו ואפילו אם מכרם שהרי משועבדים הם לו, במה דברים אמורים שבעל חוב טורף ממשעבדי, כשאינו מוצא ביד הלוה בני חרי כלומר שדות שאינם מכורים או משועבדים לגבות חובו מהם, אבל אם מצא ביד הלוה בני חרי לגבות אפילו הם זיבורית³³, לא פשעו הלקוחות שיוכלו לומר לו הנחנו לך מקום לגבות ממנו ולא יטרוף ממשעבדי³⁴, לא שנא אם הם לקוחות או מקבלי מתנה.

³¹ דכשמת אינו יכול הלוקח לומר אי לא תשלו ממני מהזיבורית אחזיר השטרא דשדה זיבורית בכתיבה ומסירה להיתומים ותצטרכו ליקח מידם זיבורית, דאף אם יחזיר להן, אין היתומים מחויבים לפרוע חוב אביהן מהנכסים שקנו משלהן [שהרי זה קנין חדש הוא] או ניתן להן במתנה אחר מיתת אביהן, וכיון שאין צריכים לפרוע אין הלוקח יכול לסלק חובות המוכר מעליו, כיון שבידו שעבודן. סמ"ע כח

³² אף שקנאה קודם הזיבורית, דכיון דדחה להבעל חוב מן העידית בטענת דלא ניהא לי בתקנת חכמים כו' אלא אתן לך כדינך, תו לא מצי למימר ליה כשיבוא לגבות כדינו מהבינונית, ניהא לי בתקנת חכמים ואנבה לך מהזיבורית שהיתה בת חורין בשעה שקניתי הבינונית, דלחד גופא לא דחינן לכאן ולכאן, משא"כ בתרי גופא. סמ"ע שם

³³ דדבר תורה בע"ח גובה מזיבורית רק מפני תקנת המלוים ולוים תקנו בבינונית ולגבי לקוחות לא תקנו כמו שלא תקנו בשל יתומים, ולכך כל שיש לו מקום לגבות מבני חורין אין לו בנכסים משועבדים. והוא הדין אפילו יש לו מטלטלין ללוה אף דלא משתעבדי מ"מ מיניה אפילו מגלימא דעל כתפאי אין טורף מן לקוחות. אורים שם יג

³⁴ עיין תומים שם (סק"ד) דהעליתי ראובן שיש לו על שמעון שני חובות אחד בשטר ואחד בע"פ וגבה מנכסי בני חורין של שמעון לחובו שבע"פ וחובו שבשטר בא לגבות מלקוחות, והלקוחות טוענים הנחנו לך מקום ומי

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

היו לו³⁵ מעות בהלואה אצל אחרים, כל שלא הגיע זמן הפרעון אין מוציאין מיד הלוח, הגיע זמן הפרעון ויש מעות מזומנים ביד הלוח שלו, יש להסתפק³⁶ אם דינם כפקדון ביד אחר לענין זה.

ט. כל האומר אי אפשרי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו ... יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה

כבר התבאר שם עז. ובמסכת כתובות דף מז: שתקנו³⁷ חכמים ז"ל שיהיו מעשה ידי האשה לבעל כנגד מזונותיה שהוא נותן לה, וכל זה עשו משום שלום בית, שכיון שהוא חייב במזונותיה מן התורה³⁸, אם יתן לה הוא מזונותיה והיא תרויח הרבה במעשה ידיה ותחזיק לעצמה ולא תתן לו, יהיה לו איבה עליה ולא יהיה לו שלום עמה בבית רק ריב וקטט, לכך תקנו ז"ל שתתן לו מעשה ידיה כנגד המזונות שהוא נותן לה כדי שיהא לה שלום בבית.

צורך שנבית מבני חורין למלוה ע"פ שלך, עיין שם דאם הגבייה היה מן מטלטלין או דאקני וכדומה שאין בו משפט הקדימה וא"כ אם מלוה ע"פ קדם וגבה גבה א"כ שפיר יכול לטרוף מלקוחות כי יאמר כדין גבית מלוה ע"פ מה שנבה גבה, אבל אם היה לו למלוה בשטר קדימה והוא גבה מבני חורין למלוה ע"פ אינו יכול לטרוף מן לקוחות למלוה בשטר כי יאמרו הנחנו לך מקום.

³⁵ רמ"א הו"מ קא ד

³⁶ עי' ביאור הגר"א שם שכתב לשיטת הרמ"א שלאחר זמן הפרעון המעות ברשות מלוה. ונראה שכל שהמעות ביד הלוח ויכול לפרוע, ה"ז כיש מזומנים ביד המלוה, ואינו יכול לסלקן בשוה כסף, ובערוה"ש כתב בשם התומים שמשנהיג הזמן, אף כשיש לו שוה כסף, אינו יכול להרחיב זמן פרעון חוב שיש לו ביד אחרים, וצריך לטרוח ולהוציא מידו ולפרוע במזומנים, אא"כ כתוב בשטר מפורש שלא יוכל לכוף לפרוע בבא הזמן. ובסמ"ע משמע שאף לאחר זמן הפרעון דינו כנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין, ומשמע שאפילו יש ביד הלוח שלו מעות לפרוע לו, וכן נראה מדברי הגר"א ונה"מ, וכן הבין באהבת חסד דיני הלואה פרק א סעיף יב ובנתיב החסד שם, ואפשר שגם דעת הט"ז כן, ולא חלק על הסמ"ע אלא בטעמו, ואם אין ללוח שלו מעות מזומנים נראה דלכו"ע יכול לסלקן בשוה כסף, שהרי גם הלוח שלו יכול לסלקן בשוה כסף. פתחי חושן חלק א פרק ד סעיף ג

³⁷ שו"ע ונו"כ אבהע"ז סט ד

³⁸ זהו לשון הלבוש שם אבל בט"ז שם ב תחילה תקנו מזונותיה ואח"כ תקנו שיהיה לו מעשה ידיה ממילא לטובתה נתכוונו חז"ל לפיכך וכו'. ומשמע דס"ל שמזונות דרבנן.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

והתבאר שם דף נח: שלפיכך אם אמרה איני ניזונית ואיני עושה³⁹, שומעין לה⁴⁰, שכל שאומר אי אפשי בתקנת חכמים שתקנו לטובתו שומעין לו⁴¹. אולם י"א אינה יכולה לפטור עצמה ממלאכות שהם צרכי הבית כגון טחינה אפיה בישול וכדומה⁴². וי"א⁴³ שפטורה מכל מלאכות, ופטורה להניק, אלא חייבת במזיגת הכוס והרחצת פניו והצעת המטה ואין כופין על זה.

יש אומרים⁴⁴ שכל אשה האומרת פעם אחת איני ניזונית ואיני עושה, מחלה על התקנה ונתבטלה התקנה אצלה ושוב לא תוכל לחזור ולומר אני ניזונית ואני עושה לו, ואפילו תאמר מראש זמן קצוב לעשה לעצמי, וזמן קצוב לעשה לך⁴⁵, שאין זה סברא שיהא הרשות בידיה לשנות הדבר בכל פעם שתרצה, שאם כן כשלא תמצא מלאכה תרצה להיות ניזונית, וכשתמצא תאמר איני ניזונית ולקתה מדת הדין, לפיכך מיד שאמרה אי אפשי בתקנת חכמים הפסידה ושוב אין לה מזונות⁴⁶, ויש חולקים⁴⁷ שיכולה לומר זמן קצוב לעשה לעצמי, וזמן קצוב לעשה לך ותתן לי מזונות⁴⁸. מאחר שתקנת המזונות היא עיקר התקנה, ואם כן דין הוא שתהא ידה על העליונה א"כ בכל שבוע שתרצה

³⁹ ואף על פי שהי' יכולה לומר אינה ניזונת וכו' אינה יכולה לומר איני עושה בלבד ושהוא בעצמו יעכב מזונות. ח"מ שם ז מהר"ן

⁴⁰ וע' בדברי הרא"ש פרק נערה ס"ק י' שאם אמרה איני ניזונת היום ואיני עושה למחר היא ניזונת ועושה וכו' וע"ש שמסתפק שם אם היא יכולה להפקיע לגמרי מעשה ידיה ולומר איני ניזונת לעולם. ח"מ שם וזוה לכאורה רק לשיטתו שיכולה לומר כן לזמן קצוב אך לדעת הר"ן להלן שאינה יכולה לחזור בה א"ם תמיד באמירתה מותרת לעולם.

⁴¹ אבל אם אמרה הריני מוחלת לך מזונות ואיני עושה לא מהני, דהא צריכה לומר אי אפשי בתק"ח, ודוקא כשאומרת איני ניזונית הוי כאומרת א"א בתק"ח, אבל האומרת הריני מוחלת עדיין היא רוצה בתק"ח שהרי גם אם יש לה מזונות יכולה היא למחול כמש"כ תוס' פ' אף על פי (דף נו"ו) ד"ה ה"ז מקודשת. אבני מילואים שם.

⁴² ח"מ שם ד ורמ"א פ טו

⁴³ דעת תוס והרא"ש ח"מ פ כז. וכן דעת הרא"ש ובמקום פלוגתא היא פטורה. ב"ש כא

⁴⁴ ברמ"א שם סט מהב"י מהר"ן בשם הרמ"ה

⁴⁵ ב"ש שם ג בדעת הר"ן

⁴⁶ ח"מ שם ה וב"ש ג מהר"ן

⁴⁷ רמ"א שם מרי"ז נכ"ג

⁴⁸ ב"ש ג

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

הברירה בידה לומר שבוע זו אני אעשה לעצמי, ולשבוע האחרת תאמר תתן לי מזונות⁴⁹, ואני מוכנת לעשות החוק הקצוב עלי⁵⁰.

וכל שאינה ניזונית אין לה גם כן כסות⁵¹, שבלשון בני אדם כסות בכלל פרנסת מזונות הן.

והבעל⁵² שאמר אני זנך ואיני נוטל מעשה ידיך אין שומעין לו, שאין בכוחו לעקור דבר שהוא מן התורה, ושמא לא יספיקו לה מעשה ידיה והרי עוקר דבר מן התורה, אבל י"א⁵³ שיכול לומר הואיל ותיקנו לי חכמים ז"ל מעשה ידיך כנגד המזונות, צאי וטלי לך מעשה ידיך במזונותיך ומה שלא יספיק לך אשלים אני לך⁵⁴. וי"א⁵⁵ שאינו יכול לומר כן בעל כרחו.

י. מנר לוקח בינונית וזיבורית ושייר עידית לפניו ליתו כולוהו וליגבו מעידית

מכרן לאחד בזו⁵⁶ אחר זו ומכר לו עידית באחרונה, וחזר הלוקח ומכר בינונית וזיבורית ושייר העידית אצלו, כולם באין וגובין מן העידית שבידו⁵⁷, שהיה בן חורין באחרונה ואין שיעבוד כולן אלא עליו, ואינו יכול לומר

⁴⁹ ולכאורה נראה דפלוגתא זו תליא בפלוגתא אם כסות גם כן תחת מעשה ידיה והר"ן אול לשיטתו דס"ל כסות ג"כ תחת מ"י מ"ה ס"ל דא"י לומר בשבוע זו איני ניזוני' ובשבוע אחרת ניזונית ורי"ז ס"ל כשיטו' הרא"ש דאין כסות בכלל מזונות שאם כסות בכלל מזונות א"כ תקנות חז"ל היה כל מ"י של כל ימי חייה תחת מזונות וכסות שהרי כסות הוא דבר שאין מתחלק על כל שבוע וא"כ איך י"ל זמן קצוב אני אעשה לעצמי ובזמן אחר תאמר אני עושה ואוכל ואיך תעשה עם הכסות, וכעין זה מצינו בתו' פנ"ש דתקנת חז"ל היה פירו' של כל ימיה תחת פרקונה ואם אומרת פ"א איני נפדת ואיני נותן פירות תו' א"י ל' הריני נפדת ואתן הפירות ובתו' דף מ"ז והרא"ש משמע דס"ל כרי"ז שכתבו אם אמרה איני ניזונת היום ואיני עושה למחר היא עושה וניזונת. ב"ש שם ג. ולענ"ד זה אינו דא"כ לפי מה דמבואר במשנה (כתובות סד ב) שנותן לה בגדים כל שנה, א"כ היתה יכולה לחזור בשנה האחרת. ותו דלפי דבריו עכ"פ בפעם ראשונה שאומרת א"י ואיני עושה והלבישה עצמה משל עצמה יכולה אח"כ לחזור ולמכור בגדי' שלה, ע"כ דזה אינו כלל. הפלאה קונטרס אחרון שם

⁵⁰ דהא יש חוק קצוב בכל שבוע כמה היא עושה משקל ה' סלעים. ח"מ שם ו

⁵¹ ח"מ שם ה

⁵² רמ"א שם

⁵³ דעת הר"ן ברמ"א שם

⁵⁴ אך אינו יכול לומר רק איני נותן מזונות ושהיא בעצמה תעכב מעשה ידיה. ח"מ שם ז מהר"ן

⁵⁵ בב"ש ד שם הוכיח שכן דעת הרמב"ם והטור והרדכי והג"מ בשם רש"י

⁵⁶ שו"ע ונו"כ חו"מ קיט ו

⁵⁷ עיין פרישה דשם הוכחתי דמ"ש הטור והמחבר הוא מלשון הגמרא [ב"ק ה' ע"ב] דכולם גובין מהעידית, היינו משום דמסתמא ניהא ליה לבעל חוב לגבות בהעידית בציר פורתא ממה שיגבה מבינונית טפי פורתא, אבל אם ניהא לבעל חוב טפי בגביית בינונית, הרשות בידו לגבות מבינונית שביד לוקח שני, שהוא עיקר שעבודו, ואילו נשאר ביד שמעון לוקח ראשון מסתמא היה מגבהו מבינונית ולא מהעידית, נמצא ששעבודו בידו, ועיין דרישה ריש סימן זה. סמ"ע שם ל

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

אחזויר שטר המכר כו' או לא ניהא לי בתקנתא דרבנן כו', שהרי אין הבינונית והזיבורית בידו.

יא. מכר עידית ושייר בינונית וזיבורית ... מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו וכיון דאילו אתו גבי לוקח ראשון ... מצי א"ל לא ניהא לי בהאי תקנה לוקח שני נמי מצי א"ל ... דכל זכותא דה"ל לראשון בגוה זבין

אם מכר⁵⁸ עידית ושייר בינונית וזיבורית לפניו, גובין כל אחד כדינו⁵⁹, ניוקין טורפין העידית מלוקח שני, ומן הבינונית וזיבורית ששייר לפניו, גובה בעל חוב מבינונית, וכתובת אשה מזיבורית, משום שאומרים אנו מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו, וכיון שאם היו באים לגבי לוקח ראשון בעוד העידית היה בידו היה יכול להגבותם מבינונית שבידו⁶⁰, לפיכך לוקח שני נמי מצי אמר להו לבעל חוב ולכתובת אשה גבו מבינונית וזיבורית שביד הלוקח ראשון, שכשקנה לוקח שני על דעת שכל זכות שהיה לו לראשון בה קנה, אבל לניוקין לא יוכל לדחות וטורף ממנו, שגם הלוקח הראשון לא היה יכול לדחותו אצל דבר אחר, ואם כן אין כאן מה מכר ראשון לשני כל זכות כו' וטורף ממנו.

יב. ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון והלך שמעון ומכר שדה אחת ללוי ובא ב"ח דראובן רצה מזה גובה רצה מזה גובה

כבר התבאר במסכת כתובות דף צב. שראובן⁶¹ שמכר כל שדותיו לשמעון בבת אחת בשטר אחד⁶², וחזר שמעון ומכר שדה אחת ללוי והיא בינונית ולא נשאר בינונית אחרת ביד שמעון, כיון שבעל חוב דינו לגבות מבינונית, לפיכך אם בא בעל חוב של ראובן לגבות, רצה גובה מבינונית שביד לוי,

⁵⁸ שו"ע ונו"כ שם, ולבוש שם

⁵⁹ ואין אומרים כיון שהיתה עידית בן חורין באחרונה יבואו כולם ויטרפו מלוקח שני שלקח שיעבודם,

⁶⁰ ואף על פי דכי זבין בינונית וזיבורית אכתי עידית בני חורין הואי ואין נפרעין מנכסים משועבדים כל זמן דאיכא בני חורין, מצי אמר להו לא ניהא לי בהאי תקנתא,

⁶¹ שו"ע ונו"כ שם קיא א

⁶² שאם לא היה בבת אחת יבואר להלן שלא היה יכול בע"ח לטרוף מלוי כלל. סמ"ע שם א

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

שהוא עיקר שיעבודו ולא היה לו ללוי לקנותו⁶³, רצה גובה ממה שביד שמעון, שאע"ג שעיקר שיעבודיה ביד לוי, מצי אמר ליה לשמעון אתה נכנסת תחת ראובן בשעבודי ועליך מוטל לשלם לי, לא אמריח אני לוי לדון עמי שהרי הניח לי מקום לגבות, ואפילו לא נשאר ביד שמעון אלא עידית, יכול לגבותו ממנו מטעם זה.

יג. זמן עידית וזיבורית לא דא"ל להכי דייקי וזבני עידית וזיבורית ארעא דלא חזיא לך

במה דברים⁶⁴ אמורים שגובה מלוי כגון שלקה בינונית שהוא עיקר שיעבודו של בעל חוב, אבל אם לקח עידית או זיבורית אינו יכול לגבות ממנו, שיכול לומר לכך טרחתי וקניתי קרקע שלא מתאימה לך כדי שלא תחזור עלי.

יד. ואפילו זמן בינונית נמי לא אמרן אלא דלא שייר בינונית דכוותיה ... אבל שייר בינונית דכוותיה גבי שמעון לא גבי מיניה דמצי א"ל הנחתי לך מקום לגבות ממנו

וכן במקרה הנזכר⁶⁵ אם נשאר בינונית ביד שמעון, אינו יכול לגבות מלוי אפילו אם לקח בינונית, שיכול לומר לו לכך טרחתי והנחתי לך מקום אצל שמעון לגבות ממנו כדין בבינונית.

וכל זה לא אינו אלא כשקנאם שמעון בבת אחת, אבל אם קנאם בזה אחר זה וקנה זיבורית באחרונה אינו גובה מלוי, שיכול לומר לו לוי כשקנה שמעון את זו שאצלי הניח לך בני חורין אצל ראובן בעל חובך, ואין גובין מנכסים

⁶³ ואף על גב דאילו לקחה לוי לבינונית זו מראובן, והניח אצלו זיבורית לא יכול בעל חוב דראובן לחזור על לוי, כדתנן [גיטין מט ע"ב] אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ואפילו הן זיבורית, התם הוא דראובן בעל חובו הוא ואמור רבנן מפני תקון העולם כל זמן שיש אצל בעל חובו כדי חובו לא יטרופ לקוחות, אבל כאן שמעון לאו בעל חובו הוא, ואף עליו מכה טירפא הוא בא, ולא שייך לגביה תקון העולם. לבוש. ובסמ"ע ה כתב שעיקר הטעם דאם היתה עדיין ביד שמעון, היה יכול לדחותו מבינונית לזיבורית שקנה ג"כ מיד ראובן, באמרו לו, אם אין אתה נוטל מזיבורית שבידי הרני מחזיר הזיבורית ליד ראובן במכר או במתנה, ותצטרך לגבות ממנו ולא ממני אך כיון דאין ביד לוי הזיבורית להחזירו לראובן, ושעבודו של הבעל חוב דהיינו הבינונית נמצא ביד לוי, יכול לטרופ מידו.

⁶⁴ שו"ע ונו"כ שם

⁶⁵ שו"ע ונו"כ שם

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

משועבדים במקום שיש בני חורין, וכשם שאם היתה עדיין הבינונית ביד שמעון היה דוחה אותה אצל זיבורית מן הטעם הזה שקנאו באחרונה, כך לוי יכול לדחותו אצל זיבורית שנשארה ביד שמעון שהיתה בת חורין באחרונה, שהרי לוי בא מכוח שמעון וכל מה ששמעון יכול לטעון גם לוי יכול לטעון, דמה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו.

אך אם קנה עידית באחרונה ומכר בינונית ללוי, יכול לגבות מלוי⁶⁶.

טו. ראובן שמכר שדה לשמעון ... ואתא ב"ח דראובן וטרף משמעון דינא הוא דאזיל ראובן ומשתעי דינא בהדיה ולא מצי א"ל לאו בעל דברים דידי ... אפילו שלא באחריות נמי דא"ל לא ניחא לי דתהוי לשמעון תרעומת עלי

עוד התבאר שם דף צב: ראובן⁶⁷ שמכר שדה לשמעון אפילו שלא באחריות⁶⁸, ובא לוי בעל חובו של ראובן להוציאה משמעון, אם רצה ראובן לעשות דין עם לוי עושה, ואין לוי יכול לומר מה לי ולך והלא אין עליך אחריות, שיאמר לו אף על פי שמכרתי לשמעון שלא באחריות אין רצוני שיהא לשמעון תרעומות עלי.

ונפקא מינה במה שראובן טוען כנגד הבעל חוב⁶⁹, שאם עשה שדהו אפותיקי סתם ומכרה, אם יש לו נכסים אחרים, אין בעל חוב גובה מהלוקח, אבל באפותיקי מפורש בעל חוב גובה ממנה, אף על פי שיש לראובן קרקע אחרת ושמעון לא היה יכול לסלקו במעות כיון שהוא אפותיקי. ואף על פי כן יכול ראובן לסלקו במעות. אי נמי נפקא מינה שהוא יודע לטעון יותר⁷⁰. ודוקא

⁶⁶ סמ"ע שם י וש"ך ד

⁶⁷ שו"ע ונו"כ שם רכו א

⁶⁸ שאם מכרו לשמעון באחריות פשיטא דמצי למידן עמו להיות כבעל דין, דהא יש לראובן ריוח ממון בזה, השבח דיטול לוי משמעון ושמעון יחזור באחריות על ראובן, סמ"ע שם ג

⁶⁹ סמ"ע שם ב מהמור

⁷⁰ וכן כשנשבח הקרקע אינו גובה ממנו רק כפי חובו, משא"כ כשהלוקח יהיה הבעל דין אינו יכול לסלקו במעות, וגם גובה ממנו השבח אפילו יותר מחובו ואינו נותן להלוקח רק הוצאותיו להרבה פוסקים בסימן קט"ו [סעיף ב' בהג"ה]. סמ"ע סק"ב. אולם בש"ך א כתב שאין הלכה כן אלא לעולם גובה רק לפי חובו.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

במכר יכול ראובן לטעון, אבל אם נתן לו במתנה שלא באחריות⁷¹, לא יוכל לטעון בעדו שהרי כאן תרעומת.

⁷¹ שאם נתן לו באחריות יש לו הפסד ממוון מחמת השבח. סמ"ע שם ד